

Пресуда у случају
Микулић против Хрватске

7. фебруар 2002.

(представка број 53176/99)

1. Чињенично стање

Монтана Микулић је хрватски држављанин рођена ванбрачно 1996. године. Она и њена мајка су 30. јануара 1997. године пред Општинским судом у Загребу покренуле поступак за утврђивање очинства против Х.П. Више рочишта, која је суд заказао, су одложена јер се Х.П. није појавио. Х.П. се такође није повиновао судским налозима да се у одређеним терминима подвргне испитивању ДНК ради утврђивања очинства, која су заказивана шест пута. Након три и по године суд је закључио да је Х.П. отац подносиоца представке. Он је свој закључак засновао на сведочењу мајке подносиоца представке и чињеници да је Х.П. избегавао испитивање ДНК.

Х.П. се жалио Окружном суду у Загребу, који је поништио првостепену пресуду, закључивши да се очинство Х.П. не може установити примарно на основу његовог избегавања испитивања ДНК. Овај случај је враћен Општинском суду, коме је наложено да саслуша сведоке који су, како је тврдио Х.П., имали интимне односе са мајком подносиоца представке током релевантног периода. Општински суд је 19. новембра 2001. утврдио очинство Х.П. и доделио издржавање подносиоцу представке. Х.П. се жалио. Поступак још увек тече пред Окружним судом.

2. Одлука Суда

Подносилац представке се жалила по члану 8. Европске конвенције о људским правима да је због пропуста домаћих судова да донесу одлуке била у неизвесности по питању свог личног идентитета. Она се такође жалила по члану 6, став 1. Конвенције на дужину поступка и по члану 13. да није имала на располагању средства за убрзавање поступка, те да хрватски закон не обавезује оптужене у поступцима за утврђивање очинства да се повинују судском налогу за испитивање ДНК.

Члан 6. став 1.

Суд је напоменуо да је поступак почео 30. јануара 1997. године. Међутим, период који спада у оквир надлежности Суда није почео тог дана, већ 6. новембра 1997. године, након што је Конвенција ступила на снагу у Хрватској. Али да би се утврдила разумност дужине временског периода о коме је реч, мора се имати у виду стање поступка 5. новембра 1997. године, тј. чињеница да је у том тренутку он трајао већ девет месеци.

Суд је поновио да се у случајевима у вези са грађанским статусом захтева посебна ревност. Имајући у виду шта је било у питању за подносиоца представке у овом случају, надлежне националне власти су морале да делају са посебном ревношћу у осигуравању напретка поступка.

Европски суд је приметио да је Општински суд заказао 15 рочишта, од којих је 6 одложено јер се Х.П. није појавио, док ниједно није одложено због одсуства подносиоца представке. У погледу владине тврдње да је Општински суд био онемогућен да настави са поступком, јер се оптужени није повиновао налозима суда да присуствује рочиштима и испитивању ДНК, Суд је поновио да је на државама да организују своје правне системе на тај начин да њихови судови могу јемчити право сваком да добије коначну одлуку у споровима у вези са грађанским правима и обавезама у оквиру разумног временског рока. Имајући у виду околности случаја, Суд је сматрао да дужина поступка која је узета у разматрање није задовољила захтев разумног временског рока. Стога је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције.

Члан 8.

У овом случају је једини начин којим је подносилац представке могла да утврди да ли је Х.П. њен биолошки отац био путем грађанског поступка пред судом. Европски суд је приметио да по хрватском закону не постоје никакве мере које приморавају Х.П. да се повинује судском налогу да се изврши испитивање ДНК. Нити постоји директна одредба која утврђује последице таквог, неповиновања. Истина је, међутим, да су судови у грађанским поступцима слободни да дођу до закључка узимајући у обзир чињеницу да је страна у спору ометала утврђивање одређених чињеница. Међутим, процесна одредба општег карактера, која би дала судовима неограничену моћ процене доказа, није сама по себи довољно и одговарајуће средство за утврђивање очинства у случајевима у којима претпостављени отац избегава судски налог да се подвргне испитивању ДНК. Уз то, првостепени суд није разрешио питање очинства путем процене других релевантних доказа.

Суд је сматрао да лица у положају подносиоца представке имају животни интерес, заштићен Конвенцијом, да добију обавештење неопходно за откривање истине о значајном аспекту свог личног идентитета. Са друге стране, мора се имати на уму да заштита трећих лица може искључити њихово приморавање да се подвргну медицинским испитивањима, укључујући и испитивање ДНК.

Систем као хрватски, који нема средства да примора претпостављеног оца да се повинује судском налогу за подвргавање испитивању ДНК, може у начелу бити сматран за сагласан члану 8. Конвенције. Суд је, међутим, сматрао да у таквом систему, када очинство не може бити утврђено путем испитивања ДНК, морају бити обезбеђени интереси појединца који тражи утврђивање очинства. Недостатак процесне мере која би приморала претпостављеног оца да се повинује судском налогу био би у складу са начелом сразмерности само ако би била предвиђена одговарајућа средства која омогућавају суду или другом независном органу да брзо утврди очинство. Подносилац представке у овом случају није имала на располагању такав поступак.

Даље, при одлучивању у погледу захтева за утврђивање очинства, судови су дужни да имају у виду основно начело заштите интереса детета. Суд је утврдио да расположив поступак није успоставио правичну равнотежу између права подносиоца представке да се њена неизвесност по питању личног идентитета уклони без непотребних одлагања и права њеног претпостављеног оца да се не подвргне испитивању ДНК. Према тома, подносилац представке је због неделотворности судова била у стању продужене неизвесности по питању личног идентитета. Стога је дошло до повреде члана 8. Европске конвенције.

Члан 13.

Суд је закључио да подносилац представке није имала делотворни правни лек у погледу дужине поступка и да је стога дошло до повреде члана 13. посматраног заједно са чланом 6. ставу 1. Европске конвенције.

У погледу њене жалбе да по домаћем закону нису постојале никакве мере које би осигурале присуство оптуженог пред судом у поступку за утврђивање очинства, Европски суд за Људска права је закључио да је већ узео овај аспект у обзир у својим разматрањима по члану 8. и да је стога било непотребно да испитује исто питање по члану 13. Конвенције.

Члан 41.

Суд је подносиоцу представке доделио 7 000 еура на име нематеријалне штете.

3. Коментар

Ова жалба се односила на дужину поступка, што је питање које се обично разматра по члану 6. Конвенције (право на правично суђење у оквиру разумног временског рока).

Европски суд за Људска права је, међутим, често у члан 8. Конвенције (право на поштовање породичног и приватног живота) уносио већи број елемената који нису непосредно видљиви у самом тексту те одредбе. Први је да право на приватни живот укључује право да се успоставе лични односи са другима, чак и ако они нису укључени у дефиницију породице по Конвенцији. Иако невенчани очеви за потребе члана 8. Конвенције могу бити сматрани за породицу, да ли ће то бити случај зависи од *de facto* околности у датом случају. Овај члан такође укључује право а обавештења свих врста која могу бити релевантна за права из ове одредбе. као право на "морални и физички интегритет" што је израз који Суд користи да опише право на физичку и менталну добробит. То укључује право да се од стране државе добије обавештење неопходно из здравствених разлога (види, на пример *Guerra против Италије*, 19. фебруар 1998., Л. Ц.С. против Уједињеног Краљевства, 9. јун 1998.). Европски суд сматра да право на примање и давање обавештења садржано у члану 10. Конвенције покрива само обавештења које лице или институција жели да открије. Члан 8. Конвенције укључује право на утврђивање чињеница о личном идентитету, укључујући очинство. У веома раном случају, *Гаскин против Уједињеног Краљевства*, 7. јул 1989, Суд је одлучио да је приступ подносиоца представке државним регистрима о детињству под јавним старатељством било право заштићено чланом 8. Европске конвенције о Људским правима.

Суд је такође често одлучивао да члан 8. Конвенције има "нераздвојива процесна обезбеђења" која морају постојати и бити поштована да би деловање или пропусти државе били у складу са Конвенцијом. Ово је одвојена обавеза од дужности поштовања суштине самог права. Жалбе Стразбуршком суду су биле успешне када су та процесна обезбеђења била одсутна, чак и онда када деле или пропуст нису повредили суштину права. Ово начело је често примењивано у случајевима у којима су деца узимана под јавно старатељство, што би било у складу са Конвенцијом да су поштована одговарајућа процесна обезбеђења. Доктрина "слободе одлучивања" значи да државе не морају да усвоје никакве одређене прописане поступке да би поштовале обавезе по Конвенцији, већ да ако такве процедуре не постоје мора постојати неки други механизам за заштиту права појединца. У овом случају не само да није било средстава за приморавање претпостављеног оца да се подвргне испитивању ДНК, већ није постојала никаква друга процедура која би омогућила подносиоцу представке да дозна свој идентитет.